

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

У статті схарактеризовано модель сформованості в особистості готовності до волонтерської діяльності в кризових умовах, структурно-змістовими компонентами якої постають психологічні (мотиваційно-ціннісні, емоційно-вольові ресурси, психологічний капітал, перелік Soft Skills) та соціально-професійні ресурси (вік, стать, освіта, соціальний статус, матеріальний дохід, напрям волонтерства, трудовий і волонтерський стаж).

Ключові слова: особистість; альтруїзм; волонтер; волонтерська діяльність; готовність до волонтерської діяльності; соціально-психологічна готовність; кризові умови.

Вступ. В умовах планетарної транзитивності людської цивілізації в ХХІ сторіччі саме активізація простору соціальних комунікацій і соціальної активності суб'єктів суспільних перетворень зумовлює сприяння всебічної модернізації, мобілізації, консолідації та реформуванню українських інституцій громадянського суспільства, розвиток національної ідентичності і патріотизму.

Висока соціальна напруга, економічна та політична нестабільність в сучасному світі спричиняють неспроможність державних структур повноцінно забезпечувати належну соціально-гуманітарну допомогу та продуктивну підтримку соціально вразливих верст населення, що, у свою чергу, зумовлює розвиток таких філантропічних тенденцій, як благодійність, жертвування своїм часом, грошима, репутацією задля благочинності, зокрема активізацію діяльності волонтерських організацій.

На сьогоднішній день про волонтерський рух в Україні з повагою і захопленням говорять у багатьох країнах світу, вважаючи його унікальним соціальним феноменом.

У 2022 році з початку воєнного російського вторгнення українське волонтерство перетворилося на потужний рух громадських організацій, діяльність яких було спрямовано на швидке та якісне надання всебічної допомоги українцям; матеріальної, психологічної, медичної та правової підтримки військовим, пораненим, родинам загиблих та переселенцям.

А вже в травні 2022 року Верховна Рада України прийняла за основу, з доопрацюванням певних положень та зі

скороченням терміну підготовки до другого читання, проект Закону про внесення змін до Закону України «Про волонтерську діяльність», що свідчить про принципову підтримку розвитку волонтерського руху в нашій країні в умовах збройної агресії російської федерації проти України, під час якої волонтерські організації гідно прийняли на себе виклики суспільства щодо надання комплексної системної допомоги Збройним Силам України та постраждалим внаслідок війни: ефективно організувавши збір коштів, закупівлю необхідних ліків і товарів для нагальних потреб фронту та цивільних, якісну координацію роботи центрів допомоги внутрішньо переміщеним особам, підготовку місць їх розміщення, надання всебічної психологічної, юридичної, соціальної допомоги, донорські проекти, додаткову допомогу людям похилого віку, різні види і способи авто-волонтерства тощо.

Отже, у кризових умовах українського суспільства гостро постає проблема сформованості у громадян готовності до волонтерської діяльності, що сприяє всебічній консолідації, мобілізації та реформуванню соціальних інституцій, розвитку національної ідентичності і патріотизму, що, у свою чергу, зумовлює актуальність дослідження проблеми готовності особистості до участі у волонтерському русі під час воєнного стану.

Мета статті: схарактеризувати структурно-змістові складові соціально-психологічної готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах.

Теоретичне підґрунтя. У психології термін «волонтер» є універсальною категорією, за допомогою якої можна

схарактеризувати людей, що з власної волі, бажання та почуття соціального обов'язку виконують певну соціально затребувану роботу цілком добровільно та безоплатно. Детальніше проаналізуємо різні концепції тлумачення зазначеного поняття в сучасному науковому дискурсі.

Так, згідно поглядів О.В. Безпалько, Н.В. Заверико та І.Д. Зверевої, волонтерство становить вид соціальної активності, що здійснюється на громадських засадах та принципах неприбуткової діяльності, без заробітної платні, без просування службовими, суспільними кар'єрними сходами, досягнення популярності або іншої вигоди заради процвітання як певних спільнот, так і добробуту суспільства в принципі. У свою чергу, особу, яка надає безоплатну соціальну допомогу та послуги на добровільних засадах вразливим верстам населення чи тваринам, або виконує інші суспільно корисні види діяльності, називають волонтером [1].

Українська дослідниця З.П. Бондаренко підкреслює, що волонтерство – це складний багатофункціональний та багатоетапний соціальний процес, що передбачає розвиток в особистості певних компетентностей, комунікативного досвіду, навичок менеджменту та самоменеджменту, систему контролю та продуктивні способи звітності [2].

У руслі вищезазначеного, Т. Лях тлумачить волонтера як людину, яка має готовність та бажання допомагати іншим. Дослідниця порівнює поняття «волонтер» та «доброволець», що в контексті трагічних військових подій в Україні відображає виражену мілітаристську спрямованість [3].

Опрацюючи існуючі підходи до інтерпретації поняття волонтерства, можна узагальнити, що ключовим у його визначенні постає категорія благодійності, яку розуміють як:

- соціально корисну активність, що здійснюється на засадах неприбуткової діяльності задля досягнення суспільного добробуту;

- добровільницьку громадську активність, засновану на принципах благодійного служіння ідеалам гуманізму, не маючи на меті отримання прибутку, оплати або кар'єрного зростання;

- суспільну активність, спрямовану на задоволення особистих і соціальних запитів і

потреб суспільства через надання допомоги іншим;

- харитативну діяльність громадяни, що беруть участь у розв'язанні соціально значимих задач у формі безоплатної праці;

- добровільну активність громадських організацій, форму суспільної активності населення;

- утілення ідеї благодійності та милосердя через безоплатну благодійницьку діяльність задля суспільного добробуту.

Узагальнюючи вищезазначені концептуальні положення, у нашому дослідженні під волонтерською діяльністю ми будемо розуміти добровільний вид добровільної альтруїстичної соціальної активності особистості, здійснення якого відбувається виключно на громадських засадах за принципом неприбутковості заради розвитку та благополуччя як окремих спільнот, так і добробуту суспільства в цілому.

В умовах кризи соціально-психологічна готовність особистості до реалізації себе у волонтерському русі вимагає від неї наявності якостей, що уможливають розв'язання сутнісних суперечностей, пошук нових можливостей, втілення потенційних ресурсів, здійснення системних перетворень [10; 11; 12].

У межах досліджень з організаційної психології особлива увага приділяється розв'язанню проблеми готовності особистості до роботи в команді. Структурно зазначена готовність містить такі характеристики особистості, як довіра, інтуїція, прагнення допомагати іншим, підтримка та гнучкість. У цьому контексті, соціально-психологічну готовність розглядають як три-факторна модель члена команди, що передбачає знання, навички та здатність. Змістовно виокремлюють два види готовності: до змін і до управління знаннями. При цьому, авторами наголошується, що готовність до змін становить важливий чинник функціонування особистості, перебігу процесів, що характеризуються великою часткою економічної та соціальної невизначеності [6].

Отже, у руслі зазначено вище, можна зауважити, що соціально-психологічна готовність до волонтерської діяльності – це комплекс знань, умінь та навичок, особистісних якостей та мотивів, які забезпечують прийняття продуктивних

рішень на базі успішної взаємодії з учасниками цього процесу з метою успішного вирішення актуальних проблем [4; 5], виокремлення яких постає актуальним завданням сучасної психологічної науки у контексті кризових умов в українському суспільстві, зумовлених повномасштабним воєнним російським вторгненням.

Методи дослідження: аналіз і синтез як когнітивні методи та прийоми опрацювання наукових джерел щодо дослідження соціально-психологічної готовності особистості до волонтерської діяльності в кризових умовах; узагальнення, зіставлення та інтерпретація концептуальних положень з метою визначення структурних та змістових складових готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах; наукове моделювання в контексті концептуалізації теоретико-методологічних засад дослідження.

Результати і обговорення. У контексті розробки концептуальних основ розуміння волонтерства як соціального феномену, доцільно досліджувати особливості діяльності суб'єкта залежно від стажу його досвіду у волонтерському русі: long-term volunteer – волонтери, які працюють тривалий час; short-term volunteer – волонтери, які мають невеликий за часовою тривалістю досвід [8].

Релевантною для волонтерської діяльності в Україні постають класифікації за мотиваційним фактором, що передбачають виокремлення ментального, ситуативного волонтерства та псевдоволонтерства. Тут під ментальними волонтерами розуміють тих, для яких добровільна і безоплатна допомога є свідомим вибором.

У свою чергу, ця група розділяється на дві підгрупи: волонтери, що співпрацюють з владою і волонтери, що виражають своє розчарування в діяльності влади. Ситуативні – долучилися до волонтерського руху за компанію і, зазвичай, вони виконують разові волонтерські доручення. Псевдоволонтери беруть участь у волонтерському русі лише заради отримання особистих інтересів, пілей, визнання або певних винагород [7; 9].

Концепції, що тлумачать волонтерство як соціально-психологічний феномен можна розподілити на такі, що наголошують на ролі

індивідуальних психологічних мотивів і такі, що обґрунтовують соціальну детермінованість цього явища. Можна також виокремити прикладні моделі, що базуються на вікових, гендерних, національних та інших соціальних характеристиках волонтерів як особливостях різних життєвих капіталів.

Згідно іншої класифікації, волонтерство проблематизує, виділяючи дві основні тенденції. Так, перша з них артикулює ресурси волонтерів: психологічний капітал, дохід, гендерну приналежність, вік, місце проживання, та як ці характеристики впливають на бажання людини залучитися до волонтерства. Згідно поглядів авторів, виокремлення цих параметрів уможливило побудову соціально-психологічного профілю особистості, що бере участь у волонтерській діяльності.

Друга – детермінує феномен волонтерства через соціокультурні явища, процеси, параметри та артефакти. З точки зору науковців, завдяки впливу певних соціокультурних факторів особистість визначається щодо місця волонтерської діяльності в своєму житті [5].

З нашої точки зору, соціально-психологічну готовність волонтерів до діяльності в кризових умовах доцільно представити як складну конфігурацію психологічних та соціально-професійних ресурсів особистості. Так, з нашої точки зору, до комплексу психологічних ресурсів особистості тут доречно віднести: мотиваційно-ціннісні, емоційно-вольові ресурси, психологічний капітал та додатковий перелік Soft Skills, необхідних волонтеру для діяльності в кризових умовах і критичних ситуаціях сьогодення.

У свою чергу, серед соціально-професійних ресурсів варто виокремити: вік, стать, освіту, соціальний статус, матеріальний дохід, загальний стаж трудової діяльності, напрям волонтерської активності, стаж волонтерської діяльності.

Зауважимо, що виокремлення таких груп ресурсів носить суто умовний характер та становить лише дослідницький прийом у контексті розв'язання завдань нашого дослідження. Змістовні складові кожної з виділених груп відображено в таблиці 1.

Структурно-змістова модель соціально-психологічної готовності волонтерів до діяльності в кризових умовах

Види соціально-психологічних ресурсів	Змістовні складові соціально-психологічних ресурсів	
Психологічні	Мотиваційно-ціннісні	Мотиви
		Ставлення
		Спрямованість
	Емоційно-вольові	Емоційна стабільність, емоційний тонус, позитивні емоційні прояви
		Усвідомлена дисциплінованість, самоорганізованість, активність, самовладання, наполегливість, зібраність, самостійність, ініціативність
Психологічний капітал	Впевненість, життєстійкість, оптимізм, самоефективність	
Додатковий перелік Soft Skills	Емпатійність, комунікативність, стресостійкість, здатність моделювати та планувати власну діяльність, оцінювати її результативність, гнучкість, самостійність, толерантність до невизначеності	
Соціально-професійні	Вік, стать, освіта, соціальний статус, загальний стаж трудової діяльності, матеріальний дохід, напрям волонтерської діяльності, стаж волонтерської діяльності, стаж волонтерської діяльності в медичній галузі	

Провідним блоком психологічних ресурсів, з нашої точки зору, постає мотиваційно-ціннісний, що поєднує основні мотиваційні вектори особистості та її ціннісні пріоритети, що, у свою чергу, визначає ставлення і спрямованість суб'єкта щодо його участі у волонтерській діяльності.

На нашу думку, до ключових видів мотивацій, що спричинюють різні ступені готовності особистості до волонтерської активності, постають:

- мотивація суспільної корисності особистості, що й зумовлює її спрямованість на добровільну соціальну активність;

- мотивація загальної активності особистості, яка відображає її прагнення втілити власну енергію, здібності, компетентності та вільний час у різних галузях суспільної діяльності;

- мотивація спілкування характеризує потребу особистості в соціальних комунікаціях, ідентифікації з певними групами і спільнотами, в опануванні соціальних норм і традицій тощо;

- мотивація творчої активності особистості відображає її прагнення до нового, креативних змін як самої себе, так і навколишньої реальності; самоздійсненнь у інноваційних сферах, у суспільних галузях, громадських практиках з метою отримання творчих результатів;

- мотивація статусу особистості та її престижу визначається мотивами перманентної підтримки її життєдіяльності та комфорту в соціальних сферах та характеризує прагнення людини отримувати визнання оточуючих, соціальний статус у суспільстві, мати владу, вплив тощо;

- мотивація підтримки життєзабезпечення особистості відображає її прагнення в забезпеченні матеріальними ресурсами, турботу про актуальні умови існування тощо;

- мотиви комфорту та власної безпеки характеризує турботу про засоби існування в досконалих, зручних, надійних проявах, що приносять більше задоволення.

Наступний блоком ресурсів волонтерів в кризових умовах можна схарактеризувати як емоційно-вольовий. Так, серед вольових ресурсів волонтерів, необхідних їм для продуктивної діяльності в кризових умовах, ми виділяємо усвідомлену дисциплінованість, самоорганізованість, активність, самовладання, наполегливість, зібраність, самостійність та ініціативність; а, у свою чергу, серед емоційних – емоційну стабільність, емоційний тонус, позитивні емоційні прояви.

PsyCap (психологічний капітал) постає третьою важливою характеристикою особистості волонтера, що описує позитивний психологічний стан її розвитку,

Питання психології

який характеризується чотирма проінтегрованими складовими:

- самоефективністю (self-efficacy) – прийняттям та докладанням необхідних зусиль для вирішення складних завдань;

- оптимізмом (optimism) як позитивною атрибутивною ознакою поведінки у сьогоденні та майбутньому;

- впевненістю (hope) – наполегливим рухом у напрямку досягнення мети, а в разі необхідності й перенаправленням цієї траєкторії;

- життєстійкістю (resilience) – досягнення успіху попри ускладнення проблем та виникнення негараздів.

Останній блок характеристик особистості становить додатковий перелік Soft Skills, необхідних волонтеру у складних життєвих обставинах за умов невизначеності та ризику, що складається з емпатійності, комунікативності, стресостійкості, здатності моделювати та планувати власну діяльність, оцінювати її результативність, гнучкості, самостійності та толерантності до невизначеності

У свою чергу, до соціально-професійних ресурсів доцільно віднести такі характеристики волонтера як вік, стать, освіта, соціальний статус, загальний стаж трудової діяльності, напрям волонтерської діяльності, стаж волонтерської діяльності, стаж волонтерської діяльності в медичній галузі.

Висновки. В умовах трагічного досвіду, пов'язаного з повномасштабним вторгненням РФ на територію нашої країни надзвичайно посилилась громадянська та патріотична консолідація українського суспільства, зокрема принципово поширився волонтерський рух як добровільна добродійна альтруїстична соціальна активність, здійснення якої відбувається виключно на громадських засадах за принципом неприбутковості заради розвитку та благополуччя окремих спільнот і добробуту суспільства в цілому.

У кризових умовах готовність до волонтерської діяльності передбачає сформованість в особистості комплексу взаємозумовлених та взаємопов'язаних соціальних та психологічних компетентностей, які, у свою чергу, постають засадничими для ефективного самоменеджменту особистості, прийняття та реалізації нею оптимальних рішень у ситуаціях невизначеності та за певних критичних обставин і становлять відкрите динамічне особистісне утворення (що експлікується в альтруїстичній діяльності), архітектоніка якого впродовж життя набуває різних змістовних конфігурацій, а його ядро можна схарактеризувати як інтегративний корпус психологічних та соціально-професійних ресурсів особистості.

У цьому контексті, серед ключових психологічних ресурсів особистості визначено її мотиваційно-ціннісні, емоційно-вольові ресурси, психологічний капітал та додатково визначений перелік Soft Skills (емпатійність, комунікативність, стресостійкість, здатність моделювати та планувати власну діяльність, оцінювати її результативність, гнучкість, самостійність, толерантність до невизначеності, стресостійкість), необхідних волонтеру для діяльності в кризових умовах і критичних ситуаціях сьогодення. Серед соціально-професійних ресурсів виокремлено вік, стать, освіту, соціальний статус, матеріальний дохід, загальний стаж трудової діяльності, напрям волонтерської активності, стаж волонтерської діяльності.

Перспективи подальшого дослідження проблеми ми пов'язуємо з розробкою програми тренінгу розвитку виокремлених складових соціально-психологічної готовності особистості до волонтерської діяльності за кризових суспільних умов під час воєнного стану та післявоєнного відновлення України.

Список використаних джерел

1. Безпалько, О. В., Заверико, Н. В., Зверева, І. Д. та ін. (2001). Волонтерство : порадник для організатора волонтерського руху. / Уклад. Т. Л. Лях. Київ : ВГЦ «Волонтер».
2. Бондаренко, З. П. (2008). Волонтерська робота у вищому навчальному закладі. Педагогічні науки : зб. наук. праць. Запоріжжя : Запорізький національний університет.
3. Лях, Т. (2010). Методика організації волонтерських груп : навч. посіб. Київ.
4. Щорс, В. В. (2013). Волонтерська діяльність – провідна форма гуманістичного виховання старшокласників. Практична психологія та соціальна педагогіка. № 9. 34–47.
5. Fleishman, E. A. (Ed). (1995). Development of prototype occupational information network content model (vol. 1, pp. 10.1–10.39). Utah: Utah Department of Employment Security (Contract Number 94–542).

6. Hamel, G. & Prahalad, C. K. (2014). *Competing for the Future: Breakthrough Strategies for Seizing Control of Your Industry and Creating Markets of Tomorrow*. Boston: Harvard Business School Press.
7. Hendry, C. & Pettigrew, A. (2014). The Practice of Strategic Human Resource Management. *Personnel Review*. 15, 2–8.
8. Klein, A. L. (1996). Validity and reliability for competency-based system: Reducing litigation risks. *Compensation and Benefits Review*. 28, 31–37.
9. Payne, A. (2005). Handbook of CRM: Achieving Excellence in Customer Management. *Butterworth-Heinemann*. Oxford, Great Britain.
10. Qvretveit, J. A. (1998). Developing public health service management in Europe. *European J. Public Health*. 8, 87–88.
11. Slivinski, L., Donoghue, E., Chadwick, M., Ducharme, F. A., Gavin, D. W., Lorimer, A., Mcsheffrey, R., Mile, J., & Morry. (1996). G. *The wholistic competency profile: A model*. Ottawa: Staffing Policy and Program Development Directorate, Public Service Commission of Canada.
12. Spencer, L. M., McClelland, D. C. & Spencer, S. (1994). *Competency assessment methods: History and state of the art*. Boston: Hay-McBer Research Press.

References

1. Bezpalko, O. V., Zaveryko, & N. V., Zvierieva, I. D. та in. (2001). Volonterstvo : poradnyk dlia orhanizatora volonterskoho rukhu. [Volunteerism: a guide for the organizer of the volunteer movement]. / Uklad. T. L. Liakh. Kyiv : VHTs «Volonter». (in Ukrainian)
2. Bondarenko, Z. P. (2008). Volonterska robota u vyshchomu navchalnomu zakladi. [Volunteer work in a higher educational institution]. *Pedahohichni nauky : zb. nauk. prats. Zaporizhzhia : Zaporizkyi natsionalnyi universytet*. (in Ukrainian)
3. Liakh, T. (2010). Metodyka orhanizatsii volonterskykh hrup. [Methods of organization of volunteer groups]. *Navch. posib. Kyiv*. (in Ukrainian)
4. Shchors, V. V. (2013). Volonterska diialnist – providna forma humanistychnoho vykhovannia starshoklasnykiv. [Volunteer activity is a leading form of humanistic education of high school students]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna pedahohika*. № 9. 34–47. (in Ukrainian)
5. Fleishman, E. A. (Ed). (1995). Development of prototype occupational information network content model (vol. 1, pp. 10.1–10.39). Utah: Utah Department of Employment Security (Contract Number 94–542).
6. Hamel, G. & Prahalad, C. K. (2014). *Competing for the Future: Breakthrough Strategies for Seizing Control of Your Industry and Creating Markets of Tomorrow*. Boston: Harvard Business School Press.
7. Hendry, C. & Pettigrew, A. (2014). The Practice of Strategic Human Resource Management. *Personnel Review*. 15, 2–8.
8. Klein, A. L. (1996). Validity and reliability for competency-based system: Reducing litigation risks. *Compensation and Benefits Review*. 28, 31–37.
9. Payne, A. (2005). Handbook of CRM: Achieving Excellence in Customer Management. *Butterworth-Heinemann*. Oxford, Great Britain.
10. Qvretveit, J. A. (1998). Developing public health service management in Europe. *European J. Public Health*. 8, 87–88.
11. Slivinski, L., Donoghue, E., Chadwick, M., Ducharme, F. A., Gavin, D. W., Lorimer, A., Mcsheffrey, R., Mile, J., & Morry. (1996). G. *The wholistic competency profile: A model*. Ottawa: Staffing Policy and Program Development Directorate, Public Service Commission of Canada.
12. Spencer, L. M., McClelland, D. C. & Spencer, S. (1994). *Competency assessment methods: History and state of the art*. Boston: Hay-McBer Research Press.

Summary

Bazyl T. Postgraduate student of the G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

INDIVIDUAL SOCIO-PSYCHOLOGICAL READINESS FOR VOLUNTEERING IN CRISIS CONDITIONS

Purpose: to specify the structural and substantive components of the socio-psychological readiness of volunteers to perform under crisis conditions.

Methods: analysis and synthesis as cognitive methods of processing scientific sources on the socio-psychological readiness of the individual for volunteering in crisis conditions; generalization, comparison, and interpretation of conceptual provisions to determine the structural and substantive components of readiness of volunteers to perform under crisis conditions; scientific modeling in the context of theoretical and methodological foundations of research conceptualization.

Research results: *In the conditions of the tragic experience associated with the full-scale invasion of the rf on the territory of our country, the civil and patriotic consolidation of Ukrainian society has significantly increased. In particular, the volunteer movement has fundamentally spread as a voluntary, benevolent, altruistic social activity, which is carried out exclusively voluntarily on a non-profit basis for the sake of development, as well as individual communities and entire society well-being.*

In crisis conditions, readiness for volunteering builds on the formation of a set of mutually determined and interconnected social and psychological individual competencies. These competences, in turn, appear to be essential for the effective individual self-management, the making and implementing optimal decisions in uncertain conditions and under particular critical circumstances. As well, these competences constitute an open dynamic personal formation (expressed in altruistic activity). The architecture of this personal formation acquires different meaningful configurations during life. Its core can be defined as an integrative corpus of individual psychological and socio-professional resources.

In this context, motivational-valuable, emotional-volitional resources, and psychological capital were distinguished among the key individual psychological resources.

Additionally, a list of soft skills necessary for a volunteer to operate in crisis conditions and current critical situations was defined as empathy, communicativeness, stress resistance, ability to model, plan, and evaluate effectiveness of own activity, flexibility, independence, tolerance to uncertainty, stress resistance.

In turn, the characteristics distinguished among socio-professional resources are age, gender, education, social status, income, total experience of work, volunteering direction, volunteering experience.

Originality. *Scientific novelty of the article results is the structural and substantive model of the social-psychological readiness of volunteers for activities in crisis conditions was characterized for the first time; theoretical provisions of modern psychology about volunteering in the context of the individual social activity, the idea of the individual ability to volunteer in crisis conditions were deepened and expanded.*

The practical significance of the research results is their potential application to solve both scientific-cognitive and social-practical tasks in various fields of social practice: medical field, education, social work, psychological counseling, psychological rehabilitation, professional coaching. The application of the structural and substantive model of the socio-psychological readiness of volunteers to work in crisis conditions in scientific and methodological developments when creating training courses in social psychology, personality psychology, military psychology, the basics of psychological counseling and psychological rehabilitation, psychology of crisis situations, medical psychology will contribute to increasing productivity volunteer movement in Ukraine and strengthening its defense capability during external aggression.

Conclusion. *In the crisis conditions of Ukrainian society, the readiness of citizens for volunteering as a complex of psychological and socio-professional characteristics of the individual contributes to the comprehensive consolidation, mobilization and reform of civil institutions, the development of national identity and patriotism.*

We foresee linking further research of the topic with the development of a training program for the development of individual components of the individual social and psychological readiness for volunteering under crisis social conditions during the martial law and post-war reconstruction of Ukraine.

Keywords: *individual; altruism; volunteer; volunteering; reediness for volunteering; socio-psychological readiness; crisis conditions.*

Received/Поступила: 21.08.23.